

moederschapszorg; ruime invaliditeits-, ziekte-, ouderdoms- en werkloozenzorg, strengere voorschriften ten opzichte van veiligheid en hygiëne.

19. Bijzondere zorg voor de werklozen in tijden van economische crisis, allereerst door het verschaffen van productieven arbeid tegen het geldende loon.

20. Intrekking der stakingswetten van 1903.

21. Krachtige bestrijding van drankgebruik.

STAATKUNDIG GEREFORMEERDE PARTIJ.

Hoofdbestuur: G. H. Kersten, te Ierseke; J. v. d. Vegt, te Harderwijk; L. Hoekman, te 's-Gravenpolder; H. Kieviet, te Veenendaal; P. v. d. Meulen, te Kampen; P. J. Lamoré, te Borssele; Joh. de Kok, te's Heer Arendskerke; D. Barth, te Werkendam; J. Vreugdenhil, te Borssele.

Program.

Art. 1. De Staatkundig-Gereformeerde-Partij staat voor de regeering van het volk geheel op den grondslag van de in de Heilige Schrift geopenbaarde ordening Gods.

Art. 2. De S.-G.-Partij stelt zich ten doel, de beginselen van Gods Woord op staatkundig terrein tot meerdere erkenning te brengen in den lande. Haar streven is niet zoozeer gericht op een meerderheid van kiezers als wel op de handhaving en doorwerking van de beginselen, door haar beledenen, waarvan haar Program een korte samenvatting vormt.

Art. 3. De overheid regeert bij de gratie Gods. Zij ontleent dus haar gezag niet en kan dat ook nimmer ontleenen aan het volk.

Art. 4. De overheid zal ook in haar ambt naar Gods wet geoordeeld worden en heeft dus voor naleving van deze wet zorg te dragen. Daarom is zij geroepen a. strafbaar te stellen de ontheiliging van Gods Naam en dag;

b. den eed te eischen;

c. tegen te gaan het misbruik van sterken drank;

d. te waken voor de openbare zedelijkheid op wegen en in publieke gebouwen;

e. de Staatsloterij zonder eenigen overgang af te schaffen;

f. in alle samenkomsten te verbieden het verbreiden van beginselen, die de eere Gods en het gezag der overheid aanranden.

Art. 5. Uit wetgeving en bestuur verwijdere de Overheid alles wat de prediking van het Evangelie belemmert of krenkt; zij beschermde de Kerke Christi en behandelde haar naar haar eigen rechten, waarin de kerk wel is onderscheiden van alle vereeniging.

Art. 6. De rechtspraak geschiede naar de beginselen, gebouwd op het in de H. S. geopenbaarde recht des Heeren. De overheid draagt het zwaard niet vergeefs. Zij is van God geroepen het kwaad te straffen, opdat het geschonden recht worde hersteld. Dit geschonden recht vordert rechtvaardige maar ook rechtmatige straffen; dien overeenkomstig roept het recht tot weder-invoering van de doodstraf.

Art. 7. De verzorging der armen behoort niet tot het werk der overheid. Wel heeft zij te helpen tot het verwerven van een behoorlijk bestaan en te beschermen die deelen en standen van ons volk, die dreigen in den maatschappelijken strijd te bezwijken. Doch armenzorg blijve aan kerkelijke en particuliere instellingen overgelaten. De overheid late die instellingen geheel vrij haar arbeid zelf te regelen en grijpe in die regeling dan ook nimmer in.

Art. 8. Op de overheid rust de zorg voor de openbare gezondheid van het volk; zoo verhindere zij de verontreiniging van het water en den openbaren weg en van den dampkring; zij hoede tegen uitbreiding van besmettelijke ziekten, wanneer en waar die voorkomen, met zulke middelen als tegen het Woord Gods niet strijden (afzondering, ontsmetting); zij dwinge echter niet tot een kunst-

bewerking aan den lijve (geen vaccinatie dus) waardoor en de vrije beschikking over eigen lichaam en over dat zijner kinderen en de vrijheid der conscientie wordt gekrenkt.

Art. 9. Onwettige dwang der conscientie harer onderdanen door de overheid wordt ook uitgeoefend door de sociale wetten, in 1913 door H. M. de Koningin uitgevaardigd, wier uitvoering God verhoede, zowel als hare uitbreiding. De S.-G.-Partij protesteert tegen verplichte verzekering en wapent zich tegen uitbreiding der ongevallenvet tot landbouw en visscherij.

Art. 10. Het schreiend onrecht, aan een Christelijke natie geschied in de berooving der scholen van Gods Woord, waardoor met staats hulp en belastinggeld een groot deel van het opgekomen geslacht buiten kennis van de Schrift groot werd, worde hersteld. Die herstelling hebbe zoo plaats, dat de roeping der ouders bij het onderwijs der kinderen voorop ga. Alleen bij het in gebreke blijven van de vervulling dier ouderlijke roeping, doe de overheid onderwijs geven. Het bijzonder onderwijs worde regel; het openbaar onderwijs slechts aanvulling. Uit alle onderwijs worde geweerd, wat de eere des Heeren en het gezag der overheid aanrandt. Het toezicht der overheid bepale zich alleen tot die zaken die in den aard van de roeping der overheid liggen, en belemmere nimmer de vrije levensbeweging der Christelijke School.

Art. 11. Ook voor middelbaar en hooger onderwijs drage de regeering zorg naar dezelfde regelen en gelde dezelfde eisch der vrijheid.

Art. 12. Haar gezag oefent de overheid onder medewerking van het volk. Die medewerking wordt verkregen door het kiesrecht zooveel mogelijk allen kringen van ons volk toe te kennen. De S. G. P. staat een organisch kiesrecht voor, dat rekening houdt met het gezin als de cel der samenleving.

Art. 13. Vrouwenkiesrecht echter strijdt met de roeping der vrouw, en stemdwang met de vrijheid der burgers.

Art. 14. De overheid beschermde de rechten van den arbeid zoowel voor patroon als arbeider. De verhouding van patroon en arbeider zij overeenkomstig de regelen van Gods Woord. Derhalve worde staking en uitsluiting geweerd.

Art. 15. Staatsbemoeiing mag nimmer het particulier initiatief drukken. De overheid doe hare bemoeiing zoo klein mogelijk zijn en beperke het getal bezoldigde ambtenaren tot het onvermijdelijke, ook opdat de belastingen niet noodeloos worden verzwwaard.

Art. 16. Bij de regeling der belastingen worde rekening gehouden met de draagkracht der verschillende kringen des volks. De overheid zij op hare hoede tegen opzettelijke bevoorrechtiging van de ééne volksgroep ten koste van de anderen.

Art. 17. De overheid drage op doeltreffende wijze zorg voor de defensie des lands beide door leger en vloot, ook al hebbe zij te waken tegen toemalooze opdrijving der krijgslasten.

Art. 18. Optredend voor het Moederland beheere de overheid de koloniën als bezittingen van het Nederlandsche Volk op onbaatzuchtige wijze. Zij bevordere de Evangelieprediking in Oost en West, zorge voor goede defensie tegen mogelijk vijandigen aanval en richte haar bestuur daarheen, dat de inlandsche bevolking naar eigen geaardheid zich ontwikkelde.

Art. 19. Welke regeeringsvorm overigens ook goed moge zijn, voor ons land is het constitutioneel koningschap, opgedragen aan het Huis van Oranje, de van God gegevene.

Aldus vastgesteld in de Algemeene Vergaderingen te Middelburg 24 April 1918 en te Rotterdam 3 Aug. 1921.

Wettelijke gelijkheid voor alle rassen voor zoover met eigen gesteldheid van elk ras is overeen te brengen.

Democratisering van den Volksraad en van de vertegenwoordigende lichamen in Suriname en Curaçao, en uitbreiding hunner bevoegdheden.

Wettelijke waarborgen voor een ongestoord verenigingsleven.

Sterke uitbreiding van het onderwijs.

Invoering van een moderne arbeidswetgeving.

Krachtige bevordering der volksgezondheid.

Beperking van aanmaak en verkoop van opium om geleidelijk tot een algemeen opiumverbod te komen.

Wettelijk verbod van het gebruik van alcoholhoudende dranken voor de niet-Europesche bevolking.

Gouvernements-exploitatie der natuurlijke rijkdommen des lands.

Sterk progressieve winstbelasting.

Krachtige bevordering van het inheemsche bedrijfsleven.

SOCIALISTISCHE PARTIJ.

Bestuur: W. Havers, 1ste Voorzitter, Regentesselaan 362, Den Haag; C. de Soet, 2de Voorzitter; H. Kolthek, 1ste Secretaris, Lijsterbestraat 97, Den Haag; Joh. Meisner, 2de Secretaris; H. van Raam, 1ste Penningmeester, J. J. Cremerplein 32huys, Amsterdam; P. H. Meijer, 2de penningmeester; H. Kolthek Jr., J. Rut, Commissarissen.

Beginselverklaring.

De volgende beginselverklaring is in de algemeene vergadering van 4 Maart 1918 door de Socialistische Partij aangenomen:

De Socialistische Partij (S. P.) constateert:

1e. dat in de tegenwoordige samenleving groote maatschappelijke ongelijkheid tusschen de menschen bestaat, onafhankelijk van hun willen en kunnen; dat zich materieele een geestelijke ellende openbaart naast weelde en overvloed op elk gebied;

2e. dat die maatschappelijke ongelijkheid het noodzakelijk gevolg is van de tegenwoordige inrichting der menschelijke samenleving, alsmede van de grondslagen, waarop zij berust;

3e. dat de oorsprong dezer ongelijkheid gezocht moet worden in het privaateigendom van de voortbrengingsmiddelen, waardoor de groote meerderheid der menschen, de arbeidende klasse, gedwongen is in loonarbeid de goederen en rijkdommen der maatschappij voort te brengen, of hare voortbrenging mogelijk te maken, terwijl een kleine minderheid, de bezittende klasse, daarover kan beschikken;

4e. dat door dien loonarbeid de arbeidende klasse, waartoe allen behooren, die door het verkoopen van hun arbeidskracht in hun onderhoud moeten voorzien, onverschillig of die arbeidskracht van geestelijken of stoffelijken aard is, wordt gedoemd tot economische en politieke onderworpenheid, de bezittende klasse ontaardt en tot gewetenloosheid vervalt, terwijl de geheele menschheid erdoor vervalt tot karakterloosheid;

5e. dat de maatschappij zoodanig moet worden hervormd, dat daaruit de groepen met verschillende en tegengestelde belangen verdwijnen, om plaats te maken voor één enkele gemeenschap, waarvan alle leden gelijkelijk belang hebben bij elkanders welvaart en gelijkberechtigtheid;

6e. dat daarvoor noodig is, dat de voortbrengingsmiddelen tot gemeenschappelijk bezit worden gemaakt en op systematische wijze worden aangewend in het algemeen belang;

7e. dat in den strijd, die daarvoor noodzakelijk moet worden gevoerd, de arbeidende klasse zich tot een zelfstandige economische, politieke, geestelijke en

ethische macht moet vormen, ten einde op elk gebied tegen de bezittende klasse te kunnen strijden, omdat de geschiedenis bewijst, dat nog nooit een heerschende klasse vrijwillig afstand van hare macht heeft gedaan;

8e. dat in dien strijd de hervormingen en verbeteringen van den toestand der arbeidende klasse, bij handhaving van het privaat-eigendom van de voortbrengingsmiddelen, slechts van tijdelijke waarde zijn en alleen aanvaard kunnen worden als middelen om de arbeidende klasse strijdvaardiger te maken;

9e. dat de arbeidende klasse zich in dien strijd moet bedienen van alle middelen, welke aan de bereiking van haar doel bevorderlijk kunnen zijn, doch dat die strijd allereerst is een economische, waaraan de strijd om politieke rechten ondergeschikt is, omdat de politieke macht eener maatschappelijke klasse in wezen nooit iets anders is dan een afspiegeling van hare economische en geestelijke macht;

10e. dat in dezen strijd van de arbeidende klasse de arbeiders der geheele wereld zich solidair moeten gevoelen.

Verkiezingsprogram,

zooals het is herzien en vastgesteld door het congres te Amsterdam.

1. Gelijkgerechtigdheid van mannen en vrouwen.
2. Afschaffing van het koningschap; instelling van een republikeinschen regeeringsvorm; democratisering van alle openbare bestuurslichamen en de rechtspraak; invoering van het Volksreferendum.
3. Afschaffing van de geheime diplomatie; openbaarheid van buitenlandsche politiek; tractaatrecht bij de volksvertegenwoordiging; beslechting van internationale geschillen door scheidsrechtspraak; deelname aan een bond van naties.
4. Afschaffing van leger en vloot; vrijstelling van elken militairen dienst van allen die daartegen principieele bezwaren hebben.
5. Indië los van Holland.
6. Scheiding van Kerk en Staat.
7. Afschaffing van alle indirecte belastingen; stricte handhaving van het vrijhandelssstelsel.
8. Bevordering door den Staat van goedkope en veelvuldige productie en transport van artikelen van algemeen belang, met zooveel mogelijk vermindering van staatsexploitatie.
9. Vrijstelling van directe belastingen beneden een bij de wet te bepalen minimum-inkomen, belangrijk hooger dan het bestaande; sterke progressieve belasting op inkomen boven het vrijgestelde minimum.
10. Verhooging der successiebelasting en invoering van staats erfrecht in de derde en volgende liniën, als overgangsmaatregel tot algemeen staats erfrecht, ter verkrijging van de middelen voor de verwezenlijking van het in 8 omschrevene.
11. Kostelooze toegang tot alle onderwijsinrichtingen, met toekenning van financieelen steun wegens derving van loon boven den 16-jarigen leeftijd, en beneden een door de wet te bepalen welstandsgrens van ouders of voogden.
12. Uitbreiding van den leerplichtigen leeftijd tot 16 jaar, met verstrekking van leermiddelen en, desverlangd, van voeding en kleding.
13. Erkenning van de vakverenigingen als gelijkgerechtigde partij bij het vaststellen der arbeidsvoorwaarden en het oplossen van geschillen in openbare en semi-openbare bedrijven en industrieën.
14. Invoering van den 8-urigen arbeidsdag voor alle arbeiders en van de gemiddelde 45-urige werkweek.
15. Afschaffing van de huisindustrie en van nachtarbeid in alle bedrijven, waarin dit laatste technisch mogelijk is.
16. Verbod van nachtarbeid voor jeugdige arbeiders tot 18 jaar en voor vrouwen.
17. Verbod van arbeid in loondienst voor kinderen beneden 16 jaar.
18. Uitbreiding van sociale wetgeving, wettelijke regeling van een doeltreffende